

100 książek na stulecie SEP

Przedstawiamy kolejną 14. pozycję z jubileuszowego cyklu wydawniczego „100 książek na 100-lecie SEP”. W ramach serii ukazała się książka „Elektryczność i wszechświat. Materiały poświęcone pamięci Romana Trehcińskiego jr. (1923-2007)”.

„100 książek na 100-lecie SEP” to wieloletni cykl uruchomiony w 2018 roku przez Zarząd Główny Stowarzyszenia Elektryków Polskich, jako oryginalna forma realizacji celów statutowych, w tym: propagowanie twórczości naukowej i inżynierskiej we wszystkich dziedzinach elektryki oraz w dziedzinach pokrewnych, działając na rzecz podnoszenia poziomu kompetencji zawodowych elektryków, a także popularyzowanie elektryki, jej historii i twórców. Głównym celem cyklu jest prezentacja publikacji przeglądowych, naukowych i dydaktycznych z zakresu szeroko rozumianych nauk elektrycznych i pokrewnych, a także sylwetek wybitnych ludzi, którzy wnieśli znaczący wkład w rozwój elektryki.

O ukazaniu się książki wspominaliśmy w poprzednim numerze [Tygodnia w SEP \[414\]](#) w artykule dot. spotkania z prof. [Janem Felickim](#), członkiem honorowym SEP oraz przewodniczącym zespołu redakcyjnego i fundatorem wydania książki „Elektryczność i wszechświat ...”. Wydanie ukazało się w setną rocznicę urodzin doc. Romana Trehcińskiego, członka honorowego SEP i przyjaciela prof. J. Felickiego. W książce zebrano wspomnienia kilku przyjaciół i współpracowników pokazujące jego sylwetkę oraz zainteresowania pozazawodowe. Przedrukowano również niektóre Jego opracowania z dziedziny fizyki oraz [wywiad](#) z zasobów Archiwum Historii Mówionej Muzeum Powstania Warszawskiego.

Roman Trehciński był synem Romana i Olgi z d. Weiziehr. Urodził się 13 listopada 1923 r. Ojciec (Roman Trehciński) był profesorem Politechniki Warszawskiej, twórcą nowego kierunku studiów tzw. „prądów słabych” (obecnie Wydział Elektroniki i Technik Informacyjnych) na Wydziale Elektrycznym. W 1942 roku uzyskał tytuł technika - radiotechnika w Liceum Telekomunikacyjnym w Warszawie, magistra inżyniera elektryka w 1949 roku, a następnie doktora w 1968 r. na Wydziale Łączności Politechniki Warszawskiej. W latach 1940 - 1944 prowadził własny zakład naprawy sprzętu radiowego oraz małoseryjną produkcję odbiorników radiowych dla ZWZ (Związku Walki Zbrojnej - później Armii Krajowej), którego był członkiem od 1940 roku. W połowie okupacji Zakład został włączony do jednostek łączności AK, gdzie powstały radiostacje „Błyskawica”, „Kalina II” i specjalna radiostacja do łączności z Armią Radziecką. W połowie powstania warszawskiego? członek Delegatury Rządu, Stefan Korboński zaproponował mu przejście do komórki łączności cywilnej. Po powstaniu komórka działa do końca wojny. W latach 1945-1946 był zatrudniony w Urzędzie Telekomunikacyjnym w Warszawie budując nadajnik dla telegraficznej łączności pocztowej i był wykładowcą w Liceum Telekomunikacyjnym. W 1948 r. zorganizował Spółdzielnię Pracy Transportowej „Przewóz”. W 1949 r. rozpoczął pracę w Laboratorium Polskiego Radia włączonego później do Centralnego Zarządu Radiofonizacji Kraju i przekształconego następnie w zakład Instytutu Łączności, gdzie opracowywał model samochodu

elektrycznego dla potrzeb Poczty. W latach 1956-1959 zajmował się budową aparatury dla polskiej grupy naukowej biorącej udział w badaniach w ramach Międzynarodowego Roku Geofizycznego co zaprowadziło go na badania w Arktyce. W książce „Halo, Spitsbergen!” współautorstwa R. Trechcińskiego, umieszczone są wspomnienia z tego okresu. Od 1960 roku do emerytury pracował w Instytucie Badań Jądrowych zajmując się aparaturą jądrową, między innymi promując nowoczesny modularny system CAMAC, przeznaczony do obsługi doświadczeń fizyki jądrowej (umożliwiający połączenie obszaru badań - zbieranie danych i wstępną ich selekcję - z komputerem). System umożliwiał również tworzenie samodzielnych urządzeń pomiarowych lub sterujących. Wprowadzenie systemu było trudnym zadaniem, ponieważ pomysł i jego opracowanie powstało poza RWPG. Międzynarodowa normalizacja elementów systemu, ich opracowanie i opanowanie produkcji otwierało możliwości eksportowe, co było ważnym argumentem za jego rozwojem w kraju. Promocja systemu CAMAC była prowadzona bardzo szerokim frontem. Roman organizował szereg konferencji krajowych i międzynarodowych. Jako zespoły pomocnicze do tych działań powstały przy SEP: Polski Komitet CAMAC i Fundacja PRO-CAMAC pod przewodnictwem Romana Trechcińskiego. Ponadto promocja wymusiła powstanie Komisji Oceny Aparatury Jądrowej konstruowanej w różnych zakładach przemysłowych POLON i Zakładach Doświadczalnych Instytutów Badawczych, jak również przyczyniła się do powstania Branżowego Ośrodka Normalizacyjnego Aparatury Jądrowej działającego do dziś. Roman Trechciński był wiceprzewodniczącym Centralnej Komisji Norm i Przepisów Elektrycznych SEP. Zdolności organizacyjne spowodowały, że MAEA (Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej) zatrudniła go jako eksperta ds. organizacji instytutów jądrowych w Wietnamie. Gdy w elektronice nastąpiły ogromne zmiany System CAMAC utracił swoją atrakcyjność, docent postanowił powołać nową organizację opartą o doświadczenia Fundacji PRO-CAMAC ukierunkowaną na wsparcie i promowanie energetyki jądrowej tworząc Stowarzyszenie Ekologów na Rzecz Energii Nuklearnej (SEREN-Polska), działające do chwili obecnej.

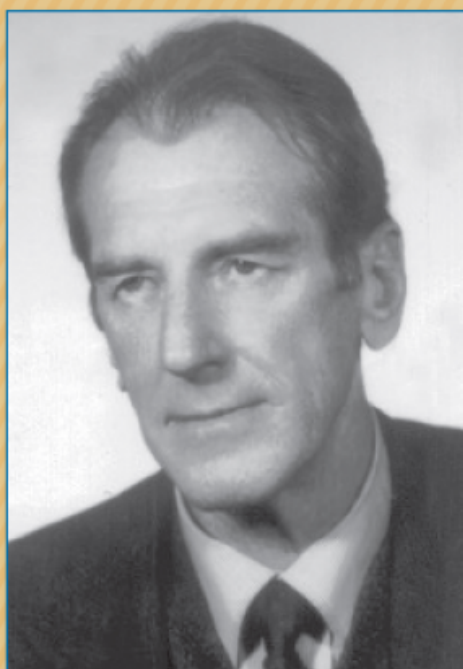
Zainteresowanych nabyciem książki zapraszamy do kontaktu z Biurem SEP (tel. 22 55 64 303, e-mail: iwona.fabjanczyk@sep.com.pl).

Opracowanie Iwona Fabjańczyk - Biuro SEP
Krzysztof Rzymkowski - Stowarzyszenie Ekologów na Rzecz Energii Nuklearnej

STOWARZYSZENIE ELEKTRYKÓW POLSKICH

ELEKTRYCZNOŚĆ I WSZECHŚWIAT

Materiały poświęcone pamięci
Romana Trehcińskiego jr.
(1923-2007)

„Ludzie niezwykli w swym działaniu mają prawo do formułowania oryginalnych tez, które nie muszą być przyjęte przez ogół społeczności. Ale warto pamiętać, że postęp cywilizacyjny, a szczególnie rozwój nauki i techniki najczęściej jest poprzedzony sporami i rzeczowymi dyskusjami, nawet trudnych do zaakceptowania propozycji.”

Sławomir Cieślík
prezes SEP

Oddajemy w Państwa ręce 14. pozycję z jubileuszowego cyklu wydawniczego „100 książek na 100-lecie SEP”. Ten wieloletni cykl został uruchomiony w 2018 roku przez Zarząd Główny Stowarzyszenia Elektryków Polskich, jako oryginalna forma realizacji celów statutowych, w tym: propagowanie twórczości naukowej i inżynierskiej we wszystkich dziedzinach elektryki oraz w dziedzinach pokrewnych, działając na rzecz podnoszenia poziomu kompetencji zawodowych elektryków, a także popularyzowanie elektryki, jej historii i twórców. Głównym celem cyklu jest prezentacja publikacji przeglądowych, naukowych i dydaktycznych z zakresu szeroko rozumianych nauk elektrycznych i pokrewnych, a także sylwetek wybitnych ludzi, którzy wnieśli znaczący wkład w rozwój elektryki.

Seria wydawnicza „100 książek na 100-lecie SEP”

dotychczas ukazały się:

1. Kazimierz Tadeusz Szpotański (1887-1966)
2. Ewald Georg Kleist. Wielki odkrywca z małego miasta. Kamień Pomorski 1745
3. Ks. Józef Herman Osieński. Pierwszy polski elektryk. Pionier techniki odgromowej [Wyd. I i II popr.]
4. Rozkład prądów w antenach liniowych. Praca doktorska wykonana w Katedrze Radiotechniki Politechniki Wrocławskiej
5. Historia i pamięć. Włodzimierz Krukowski (1887-1941). Twórca lwowskiej szkoły pomiarów elektrycznych
6. Profesor Józef Węglarz (1900-1980). Wychowawca wielu pokoleń inżynierów elektryków i autorytet w dziedzinie maszyn elektrycznych
7. Historia Oddziału Radomskiego Stowarzyszenia Elektryków Polskich (1921-2021)
8. Historia Oddziału Toruńskiego Stowarzyszenia Elektryków Polskich (1921-2021)
9. Księga Jubileuszowa SEP. 100-lecie Stowarzyszenia Elektryków Polskich (1919-2019)
10. Michał Doliwo-Dobrowolski i prąd trójfazowy przemienny. Początki nowoczesnej techniki napędowej i przesyłu energii elektrycznej
11. Profesor Kazimierz Bisztyga (1922-2010). Wychowawca wielu pokoleń inżynierów elektryków, autorytet w dziedzinie napędów elektrycznych i działacz stowarzyszeniowy
12. Henryk Bajduszewski. Moje meandry życiowe [Wyd. II]
13. Poczet Pierwszych Polskich Elektrotechników urodzonych do końca XIX wieku. Biogramy
14. Elektryczność i wszechświat. Materiały poświęcone pamięci Romana Trechcińskiego jr. (1923-2007)

ISBN 978-83-66668-36-2

1.4. Wspomnienia o Romanie Trehcieńskim

1.4.1. Wspomnienie

Fot. 2. Fragment artykułu wspomnieniowego autorstwa J. Felickiego z „Gazety Wyborczej”.

Przed sześcioma laty⁶ odszedł od nas Roman, człowiek skromny o wielkich zaletach umysłu i charakteru. Miał wielu przyjaciół. Wśród ludzi, którzy Go znali, nie było chyba nieprzychylnych Mu. Był wzorcem pozytywnego, skutecznego działania.

Roman Trehcieński (jr) urodził się w Warszawie 13 listopada 1923 roku. Jego ojcem był Roman Trehcieński (sr) – profesor Politechniki Warszawskiej, twórca kierunku studiów w zakresie telekomunikacji na tej uczelni, wielokrotny wynalazca. Matką była Olga z domu Weinziehr. Przed wojną, Roman Trehcieński (jr) ukończył Gimnazjum im. Stanisława Staszica, uzyskując tzw. małą maturę. W czasie okupacji, dzięki staraniom grupy polskich inżynierów uruchomiono w Warszawie Liceum Telekomunikacyjne – Roman ukończył to liceum w roku 1942 i otrzymał dyplom technika (specjalność radiotechnika). Po ukończeniu liceum, Roman kontynuował naukę w tzw. Wyższej Szkole Technicznej, działającej legalnie na terenie Politechniki Warszawskiej (pod jej przykrywką realizowano program Politechniki). Od 1940 roku był żołnierzem ZWZ-AK. Jako siedemnastolatek zorganizował w 1940 r. prywatny warsztat radiowy, oczywiście konspiracyjny. W warsztacie

⁶ Tekst pierwotnie opublikowany w lokalnym wydaniu „Gazety Wyborczej” – „Gazecie Stołecznej” z 19 kwietnia 2013.

Spis treści

Słowo wstępne – prezesa SEP prof. Sławomira Cieślika	5
Słowo wstępne – b. prezesa SEP w latach 2014-2022 dr inż. Piotra Szymczaka	7
Wstęp.....	9
Część I Biograficzna.....	10
1.1. Autoreferat z 1 lutego 2001 r., <i>Roman Trehciński</i>	10
1.2. Wykaz wybranych publikacji Romana Trehcińskiego	18
1.3. Wywiad z Archiwum Historii Mówionej – Muzeum Powstania Warszawskiego 1944.....	21
1.4. Wspomnienia o Romanie Trehcińskim	33
1.4.1. Wspomnienie, <i>Jan Felicki</i>	33
1.4.2. O wizjonerze, który dostrzegł szanse systemu CAMAC na polskim rynku elektronicznym, <i>Andrzej Szalewicz</i>	38
1.4.3. Roman Trehciński – takim go zapamiętałem., <i>Jan Grzybowski</i>	44
1.4.4. Moje wspomnienia, <i>Krzysztof Feliks Rzymkowski</i>	47
1.4.5. „Wspaniały człowiek i wielki przyjaciel” – wspomnienia z Biura SEP, <i>Iwona Fabjańczyk</i>	49
Część II Prace z obszaru fizyki.....	54
2.1. Wyjaśnienie	54
2.2. Doppler kontra Michelson.....	55
2.3. Elektryczność i Wszechświat	63
2.4. Czas	80
2.5. Neutrino	86
Fotokronika	111

Fot. 13. Ryga Instytut (lata 70-te XX w.): Roman Trechciński pierwszy od lewej (z fajką), Jan Felicki czwarty od lewej (Źródło: ze zbiorów Jana Felickiego).

Fot. 14. Ryga Instytut (j.w.): Roman Trechciński pierwszy od lewej, Jan Felicki czwarty od lewej (Źródło: ze zbiorów Jana Felickiego).

